

## ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Գաղղիոյ համար դարձեալ ներքին եղբայրասպան պատերազմ մի անհրաժեշտ և մտալուտ կհամարուի, եթէ վերջին օրերս Գաղղիայէն եկած հեռագրոց վրայ ուշի ուշով նայինք: Այս հեռագրոց մին կժանուցանէ, թէ կառավարութիւնը արդէն ղինուորական ամեն պատրաստութիւն կընէ՝ միապետականաց կամ Նաբոլէոնեանց խռովայող շարժմանց դիմագրելու համար: Այս կուսակցութենէն եզրդ անձանց թիւը քիչ չէ երեսփոխանաց ժողովոյն մէջ, և որ և է խնդրոյ համար կազմուած յանձնաժողովոց անդամաց թէև ոչ մեծագոյն բայց ոչ կարի նուազ մասը կկազմեն: Ներկայ երեսփոխանաց ժողովոյն լուծման և այլոց ընտրութեան խնդիրն հեռադհեռէ կընդհանրանայ ժողովրդեան մէջ: Սիէքլ՝ որ Գաղղիոյ նշանաւոր լրագրաց մին է, սկսեալ է հանրագիր մի ստորագրել տալ այս նպատակաւ:

Նոյն իսկ հասարակապետականաց մէջ կարծեաց անհամաձայնութիւն և բաժանում կերևի: Մաս մի կայ, որ նախագահութենէ Պ. Թիէրի անկման կը բաղձայ, և նորա յաջորդ ղկամպէթթա տեսնել կուզէ. ուրիշ մաս մ'ալ կայ բաղձանքն ունի, բայց կամպէթթայի տեղ ղՇանկարնիէ զօրապետը նախագահութեան արժանաւորագոյն կը համարի:

Վերջապէս Գաղղիոյ երեսփոխանաց խորհրդարանը առ այժմ կարծեաց՝ գաղափարաց և կուսակցութեանց բարեւոյ մ'է, ուսկից չը յուսացուի թէ Գաղղիոյ օգտակար արդիւնք մի յառաջ գայ:

Գաղղիայէն յետոյ խորին ու չափուութեան արժանի կը համարուի Ռուսիոյ վիճակը: Այս կառավարութիւնը մէկ կողմանէ միջին Ասիոյ խորերը կարշաւէ, և միւս կողմանէ ղինուորական ահեղ պատրաստութիւններ կընէ, որում չի կրնար հաւասարիլ և ոչ մէկ կառավարութիւն:

Առաւել վերջին պատերազմէն յետոյ Ռուսիա ամենայն փութաշնուութեամբ կաշխատի բազմապատկել իւր ղինուորական զօրութիւնը, և հաւանական կը համարուի թէ Գերմանիոյ անակընկալ և չուտափոյթ ամբարձման ու փառաց վրայ հաշտ չը նայիր, և քիչ ժամանակէն Գերմանիա կամ Ռուսիա ահագին պատերազմի մը ասպարէզ պիտի կարգան, մէկ մէկու հետ չափուելու համար:

Պարսկաստանէն եկած վերջին լուրերը գոհացուցիչ չեն: Կվախցուի թէ ժողովուրդն այս տարի իւր օրապահիկ հացն գտնելու համար առաւել նեղութիւն պիտի կրէ, որովհետեւ արմտիք պէտք ե-

ղածին չափ չեն, և եղածն ալ մասնաւորաց քով ամբարուած է, և աղքատիկ ժողովուրդն չէ կարող գնել: Ժողովրդեան կարօտութեան դարման տանելու պաշտօն ունեցող անձանց շատերն անտարբեր են բոլորովին և միայն իրենց անձնական շահն ու օգուտը կը խոնեն: Պարսկաստանի մէջ տակաւին շատ նեղութիւն ու տառապանք պիտի կրէ ժողովուրդը, մինչև որ երկրին ամեն կողմերը Շահին և իւր գլխաւոր պաշտօնէին ժողովրդասիրութեան համապատասխանող պաշտօնեայք տեսնուին:

## ԱԶԳԱՅԻՆ

Նարայէյեան Գեր. Տ. Խորէն Ս Արքեպիսկոպոսին՝ Զմիւռնիոյ առաջնորդ ընտրուած լինելն ծանուցինք նախորդ թուով:

Մեր ընդունած տեղեկութեանց նախելով՝ Պատրիարքարանի կողմանէ չը պիտի վաւերացուի այս ընտրութիւնը, պատճառելով թէ կանխաւ տեղեկութիւն չունի առաջնորդական ընտրութիւնը ընող ժողովոյն ինչպէս կազմուած լինելուն:

Պատրիարքարանը իրաւունք ունի Առաջնորդի ընտրութեան վաւերացումն այս պատճառաւ ետ ձգելու, և իզմիրի մեր պատուարժան ազգայինք՝ եթէ կը յարգեն ազգային սահմանադրութիւնը և ազգային կրօնական իշխանութիւնը՝ պարտին ըստ կանխաւ ազգարարութեան Պատրիարքարանի ղրկել գաւառական ժողովոյն կազմութեան տեղեկագիրն:

Իզմիրցիք եթէ կուզեն որ Գերապետիւ Նարայէյեան իւրեանց առաջնորդն ըլլայ, պարտին այս օրինաւորութեան ղիմել. ապա թէ ոչ՝ նոյն ինքն Նորին Գերապատուութիւնն ալ երբէք չը հաճիր իզմիրի նաւահանգիստն իսկ ոտք կոխել, վասն զի գիտէ նա յարգել օրէնքը, գիտէ նա թէ ազգային օրէնք չը յարգող վիճակի մէջ գտնուիլ իսպառ անփայլ է իրեն համար:

Իզմիրցիք երբեմն կալածէին և թերևս այժմ իսկ կալածին, թէ ինքեանք կիրթ ու յառաջադէմ են քան ղՊօլսեցիս: Ըստ որում մեր ազգայինք են իզմիրցիք ալ՝ պարծանք կհամարիմք մեզ իրենց այսպիսի գերագոյն վիճակի մի մէջ գտնուիլն, և կհրաւիրեմք որ ցուցնեն իւրեանց գործերն որպէս զի հետևող և նախանձաւոր գտնուինք մեք, և ուրիշ գաւառացիաց ալ իբրև օրինակ ընծայեմք: Վերջին ժամանակներս մեք իզմիրցեաց մէկ նախանձելի գործը տեսած չեմք, և ներուի մեզ ըսել թէ մանաւանդ կը պիտի ազդուի և կցաւիմք նրկատելով որ իզմիրի մէջ կայ մաս մի որ կարհամարհէ ազգային օրէնքը, չուզէր

յարարեցութիւն կապել ազգային Պատրիարքարանի հետ:

Այս դիտողութիւնը կընեմք, չէ թէ ուրիշ որ և է ձախող նպատակաւ, այլ՝ փափաքելով որ մեր ղմիւռնիացի ազգայինք կեդրոնին հետ միացած լինին և ազգային օրինաց տրամադրութեան համաձայն վարուին ազգային գործոց և խնդրոց մէջ:

Գովելի է առաջնորդութեան համար իւրեանց ըրած վերջին ընտրութիւնը. Գեր. Նարայէյեան կարող է գոհ ընել իզմիրի վիճակայինքն, և իւր նախորդին մահուան վրայ իզմիրցեաց ղգացած ցաւն ու վիշտն մեղմել:

Սակայն՝ իզմիրցեաց պարտ է օրինաւորութեան ճանապարհաւ ընդունիլ ղՆորին Գերապատուութիւնը ի հովուութիւն:

Իւսկիւտարի Սէլամիյէ թաղի ազգայնոց մեծագոյն մասին մէջ մեծ գայթակղութիւն մի կտիրէ, հրաժարեալ թաղական Խորհրդոյն հաշիւները պատրաստուած չըլլալուն, և Պատրիարքարանի կրկին կրկին տղաբարութեանց հակառակ՝ օրէ յօր ձգուելուն պատճառաւ:

Հրաժարեալ Խորհուրդը՝ եթէ կուզէ որ այս արդարացի գայթակղութեան վերջ տայ, պարտի փութալ տալ իւր պաշտօնակալութեան հաշիւն. ապա թէ ոչ՝ շատ հաւանական է՝ որ ձայները բարձրանան և Պատրիարքարանը ստիպուի ազգու միջոցներ ձեռք առնուլ:

Ներուի մեզ դիտել, թէ հրաժարեալ Խորհրդոյն՝ իբրև պատուաւոր վարչութեան մի՝ պարտքն էր իւր հրաժարագրոյն հետ հաշիւն ալ ղրկել, քանի որ յատուկ համարակալ ալ ունի և թաղային անտուկէն յամեն ամիս բաւական մեծ գումար մի կվճարուի անոր:

Հրաժարեալ Խորհուրդն այսպէս չվարուեցաւ, և ինքզինքն կատկածանոց ենթարկեց:

Մեզի համար ամենէն ցաւալին է՝ տեսնել այս թաղին վարժարանը վերջին օրերս գրեթէ անխնամ: Հրաժարեալ Խորհուրդին ատենապետը թէև կը յաճախէ վարժարանը, բայց չեմք կարծեր որ յաջողի օրինաւոր և արդիւնաւոր ընթացք մը տալ, ինչպէս մինչեւ ցարդ յաջողած չէ և թաղեցեաց դժգոհութեան պատճառ եղած է:

Մեծ գործ է վարժարան մը բարւոք կառավարել. յարատեւ աշխատութեան և աշակերթ հսկողութեան հետ դպրոցական բանաւոր օրէնքներ ալ պէտք են. ինչ կըլլայ վարժարանի մը վիճակը եթէ բազմաթիւ տնօրէններ ունենայ, և եթէ առտուն կանուխ երնող հոն վազէ ու խելքին փշածը իբրև օրէնք գուրս տայ:

Կատարման, թէ Ս. Էջմիածնի վեհա-  
փառ Հայրապետին բայց ժառանգա-  
ւորաց վարժարանին մէջ այլեւայլ կարեւոր  
ուսմանց (բնագիտութիւն, քիմիաբա-  
նութիւն, և այլն) համար ալ դաստիա-  
սութիւն լինեն իմանալով տեղական  
կառավարութիւնը, գիտողութիւնը բեր-  
է թէ այնպիսի ուսմանց պէտք չունին  
կղերականութեան պատրաստութիւնը ան-  
ձինք: Իսկ Ս. Հայրապետը պատասխա-  
ներ է, թէ ինքն կ'իմաստարարէ որ Հայաս-  
տանեայց կղերքը կրօնական գիտելիքնե-  
րէ դատ սովորած ըլլայ նաեւ այնպիսի  
գիտութիւններ՝ որոնք ամեն կարգի ան-  
ձանց համար անհրաժեշտ են: Չեմք գի-  
տեր, թէ կառավարութեան կողմանէ  
երկրորդ անգամ ինչ պատասխան տրո-  
ուեր է Ս. Հայրապետին յիշեալ բանա-  
ւոր առարկութեան:

Եթէ ստոյգ է այս պատմութիւնը՝  
ուրեմն շատ իրաւացի է այն դանդա-  
ւոր, որ ի բազմաց հետէ կըլլայ Ռուսիոյ կա-  
ռավարութեան դէմ: այսինքն թէ՛ Ռու-  
սիոյ մէջ ազատ դաստիարակութեան  
թողլուութիւն չկայ:

Եթէ քիմիաբանութեան, բնագիտու-  
թեան համար գիտողութիւն կըլլայ, ու-  
րեմն քանի՛ առաւել նկատողութեան  
կառնուի Ռուսիոյ հայ վարժարանաց մէջ  
աղագային պատմութեան դաստիասու-  
թիւնը:

Ս. Էջմիածնի Արարատէն այս մասին  
տեղեկութիւն կ'ապաստեմք, փախաքելով  
որ անհիմն ըլլայ մեզի պատմութեան:

Ս. Պատրիարքին ժողովով դործել  
չուզելուն մէկ նոր ազայոյցն է հետե-  
ւեան:

Երեմիա Եպիսկոպոսի եղբորորդի՝  
նորընծայ Ստեփան վարդապետ՝ որ քա-  
նի մ'օրէ հետէ մայրաքաղաքս կ'զրո-  
նուէր: Եւ յանկարծ աներևութացաւ, ու  
րովհետեւ Ս. Պատրիարքը զանի խօշա-  
վանքի վանահայր ըրեր է, առանց ա-  
ռաջարկութեան վանօրէից խորհրդոյ և  
առանց որոշման կրօնական ու քաղա-  
քական ժողովոյ:

Այս վարդապետը քանի մ'ամիս յա-  
ռաւ քահանայ էր և մայրաքաղաքս կը-  
գտնուէր. այն ատեն ալ այսպէս յան-  
կարծ աներևութացաւ, և չեմք գիտեր  
որ անպատիւն մէջ և ո՛րոյ ձեռք վար-  
դապետ դասնալէն յետոյ մայրաքաղա-  
քիս մէջ երևեցաւ:

Այս անձը եթէ արժանիք ունէր քա-  
նի մ'ամսոց մէջ վարդապետ դասնա-  
լու, ինչ պէտք էր մայրաքաղաքէս դուրս  
տեղեր զրկել և վարդապետացունել.  
արժան էր մայրաքաղաքիս մէջ ձեռ-  
նադրել տալ. նոյնպէս եթէ կարող է  
վանահայրութեան պաշտօն վարել, պէտք  
էր ըստ օրինի ներկայացունել ժողովոյ,  
և նոյա գիտութեամբ և յայանապէս  
ուղարկել իւր պաշտօնատեղին:

Մեր Ս. Պատրիարքը կ'արդայ մեր  
այս դրածները՝ կ'ընծայի, և կըսէ —  
Ես ուղածս կընեմ, եթէ ուղեմ՝ կան-  
սամ օրինաց, և եթէ ուղեմ՝ կ'ներկա-  
յացունեմ խնդիր մի ժողովոյ, ես այս-  
պէս կընեմ պատրիարքութիւն. մինչև  
հիմա ինչ կըցան ընել ինձ: Ս. Պատրի-  
արքը այսպէս կըսէ, մեք ալ կըսեմք

Թէ իւր այս ընթացից պատճառաւ ժո-  
ղովրդեան համակրութիւնը գրեթէ բո-  
լորովին կորուսած է, և ամեն տեղ ալ  
համարհանօք կ'ըսեն իւր վրայ:

Օրագրոյ միամետայ դադարման ժա-  
մանակը երեք ամսոց բարձրացաւ Բ.  
Դրան հրամանաւ, միամետայ դադար-  
ման հրամանին հրատարակութեան առ-  
թիւ յաւելուածով մի ըրած գիտողու-  
թիւններն ալ իբրեւ չափազանց դատ-  
ուելով:

Այս պատճառաւ Օրագրոյ կրեւիք  
փնտսուց տեղը մասամբ իւրք լեյոնե-  
լու համար, Հասարակութենէն ստակ  
ժողովելու ձեռնարկած են ամենք:

Հ Ր Ա Ի Է Ր

ԱՌԱՄԱՆԱՅԻՆ ԱԶԳԱՅԻՆՍԻ  
ՄԱՆԱԽԱՆԻ ԱՌԱՄԱՆԱՅԻՆ

... Խմբագիր

Դրամ և քաջալերութիւն յառաջա-  
գիտութեան երկու ոտքերն են. աղքերն  
այս երկու անհրաժեշտ պիտոյից դոյու-  
թեամբ կընթանան այն ցանկալի ուղին՝  
որ ի բարօրութիւն և ի փառս կ'յանդի:  
Տխուր ու աղմուտ բաղդի վիճակեալ  
լքեալ սրտեր այս երկու օգտուէտ մի-  
ջոյնեալ խթանով լլցս տեսնեն. այն ա-  
տենցմով միայն կարելի է հասնիլ այն նա-  
խանձելի վիճակին՝ յորում էինք երբեմն  
և զոր արդ լուսոյ դարս ճաճանչաւտ  
կը ներկայացնէ մեր առջև:

Երեմի երկերը ընդ երկար տառա-  
պելով իր դժնդակ կայութեան մէջ, վեր-  
ջապէս զգաց իր հաշմանքը, զգաց  
այս, որ առանց ոտքի յառաջադիմու-  
թեան ուղին շարունակել՝ խօշկան ցը-  
նորից և անընդ մէջ տարտ բերել է մի-  
այն, հասու եղաւ վերջապէս թէ երկու  
դանկով և լոկ խօսքով դէպ ի լոյս ըն-  
թանալու փորձը փոքրօք մարդոց, ար-  
հաւ և դժու. մտաց սկզբունքն է. ալ  
հասկցաւ թէ իր վարժարանները օրի-  
նաւորութեան և յարատեւ ընթացից մէջ  
գնեալ համար, նախ քան զամենայն՝  
գրամոյց և քաջալերութեան էական պայ-  
մաններուն կ'կարօտի: Ուստի շատ հա-  
յաքնակ քաջալերներ գովելի եռանդով  
փութացին իրենց վարժարաններու գը-  
րամական պիտոյքը լիովին մատակարա-  
րելու համար, հայրենասիրութեան հը-  
րաւէր կարգալ և այնու փութացնել  
աղգին քայլերն ի լուստուրութիւն:

Բարեբաղդ եմք Տէր, որ Եկեղեցաց  
դաւառիս Հոյկայ միացորդը զաւակունք  
ևս, հայրենեաց սուրբ սիրով վառուած՝  
լուսաւորեան վարժարանիս քաջալեր  
հանդիսացան դժնդակ պարագայից մէջ՝  
յորում հոգաբարձութիւնս դրամական  
անձկութեան ժայռին հանդպած կ'վա-  
րանէր, կը տագնապէր և ոչ ևս կարող  
էր իր ճամբան շարունակել: Ինչ գեղե-  
ցիկ կ'իտայ այն բարեւեր աղգայինը,  
երբ հոգաբարձութիւնս վարժարանիս  
զանազան պիտոյից վրայ խօսեալով խոր-  
հուրդ կ'հարցնէր աղգային խմբակի  
մը. «Ի՞նչ է մեր զաւակունք տաւել  
չե՞ն անդէից խմբէն՝ որոց ամէն մէկին  
խտանդէն անունդին համար տարեկան

20-30 դահեկան յօժարակամ կ'ընտրեմք  
հովիտին. հաւատարաւս նուէր մը մեր  
զնաւկաց բարոյական անունը լիովին  
կ'հայթայթէ՝ կըսէր: Այս պարզ բայց  
աղգու գաւառութիւնը համայն աղգայ-  
նոց վրայ խոր տպաւորութիւն ըրաւ,  
ուստի որոշուեցաւ տոմարներ տպել  
տալ աղգայնոց մէջ ցրուելու համար,  
և կէս մը եկեղեցիէն գոյացած հասոյ-  
թով և կէս մ'ալ այս տոմարներու ար-  
դեանք վարժարանիս դրամական անձկու-  
թիւնը դարմանել և յարատեւել որոշեալ  
յատակագծին վրայ՝ որով կ'յուսացուի  
թէ ազահովապէս պիտի ժամանենք մեր  
յառաջադրեալ նպատակին:

Արդ՝ աղգասէր Տէր, քողոք է մեզ  
յուսալ որ աղգասէր սրտեր պիտի փու-  
թան այս օգտուէտ որոշումը պսակել  
իրենց առատ նուիրատուութեամբը, զորս  
ազա մտադիր եմք յակնէ յանաւանէ  
պատուական լրագրոյդ միջոցաւ հրա-  
տարակել:

Սիրելի հայրենակիցք, Ձեր այս փոք-  
րիկ նուէրներն գիտէ՞ք ինչ պիտի ար-  
տադրեն տպագրելն մէջ, ինչ անհա-  
մեմտ տրիտուր, ինչ գերազանց բա-  
րիք պիտի ընձեռեն ձեզ. դուք այդ  
լուծայից փոքրիկ բաժիններով ձեր զա-  
ւակաց ապագայ կեանքը պիտի դնէք.  
այդ լուծայները, եղբարք, շահու դըր-  
ուած գումար մ'է, զոր անհամեմատ  
շահով վերստին պիտի ընդունիք. այդ  
գումարէն պիտի արտադրին երկնային  
դանձեր, սուրբ զգացումներ և հայրեն-  
եաց հարազատ սրդիք. օ՛ն ուրեմն նա-  
խանձաւոր լինիմք այսպիսի օգտուէտ  
պարտաւորութեան մը կատարման և քայլ  
առնումք ի լոյս, ի կեանս և ի բարօ-  
րութիւն:

Կը խնդրեմք, աղգասէր տէր, բարե-  
հաճեցէք ներկայս ձեր պատուական լը-  
րագրոյն մէջ հրատարակել:

որով կընէք զմեզ Հորհապալատ:  
յերդնկա, 9 Նոյեմ. 1872

Ղափա՝ Մ. Համբարձում Սիւն  
Առէն՝ Սիւնիստ Մ. Խաչատուրեան

... Խմբագիր

Նախընթաց շաբաթ օրուան թիւ  
249 Մամուլի մէջ անպակտ ցոյցուել և իւր  
ընդհանրութեամբ վերնադրալ յօդուած մ'ու-  
նէինք հրատարակել:

Յօդուածոյ նախարանին մէջ դրա-  
կան աններելի խարդախութիւն մ'է  
տեղի ունեցած. և ինչ...:

Նախարանն բոլորովին փոխուած և  
ըստ քմաց ուրիշ մ'է յաւելցուած:

Այս անպատեհութիւնն՝ մեր գրա-  
կան իրաւանց դէմ անարդարանալի  
բռնաբարութեամբ և լրագրական օրինաց  
դէմ ալ անքաւելի մեղանշում մը լինե-  
լով, բարձրաձայն կը բողբոքեմք և կը  
փութամք մեր բուն նախարանն զետե-  
ղել աստ:

Ահաւասիկ:

«Ապագէն ցաւալի է տեսնել որ ո-  
նոյ և լեզուի դաս առնելու կարողու-  
թիւն ունեցող ազգէտ համբալներ հրա-  
պարակ կ'լինեն այլոց գրութիւններով,  
և այլոց սկզբունքն ու խորհրդածու-  
թիւնքը իբր ինքեանցն կ'լինեն կը  
յանդգնին, և որ առաւելն է, հայհո-

# ԽԱՌՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

յիշ ընդ-վայրաբանից ալ կայր զկուրայն գործիք կըլլան, որ գործա՝ այդ գրա-կանութեան կեդրոնն իւրեանց սանձար-ձակ լեզուաւ, առանց լուրջ գատողութեան, առանց փաստերու, յաջ և յաջ-եակ անպատեհ յարձակումներ ընեն :

Մասնաւոր քաղաքութեան արժանի կէտ մ'ալ կայ :

Լրագիրք ալ՝ որք քաջ գիտեն այդ անդոր համբալիտ ուժն ու կողը, առանց չիկնելու չեն պատկառիր նոյա խար-դախ գրութիւնքն հրապարակ հանելու, հետեւաբար գործիք կըլլան խառնա-բեւեռ և շփոթ տգիտութեան օր ըստ օրէ քաջալերուելու, և անարդարանալի կեր-պով մը մեղանշած՝ ընդ-գէժ՝ լրագրու-թեան սրբազան կոչման ու նուիրական պարտաւորութեանց :

Այս անպատեհութեան վրայ այլ եւս երկարորէն խօսիլ աւելորդ համարելով, ըստ նախընթաց առաջադրութեան մե-րոյ կանցնիմք « Հայրապետ Շիրակեան » ստորագրութեան կողմ յօդուածոյն բուն հեղինակին հետ տեսնուելու :

Այս վերջին պարբերութենէ ետքը կ'սկսի « Պարոն Խ. » սկզբնաւորութիւնն ունեցող պարբերութիւնը :

Լրագրական օրէնքներն չեն ներեր խմբագրի մը՝ գրիչ շարժել գրութեն եկած ու է յօդուածի մը վրայ, նոյն իսկ ե-թէ իւր խմբագրական սկզբանց և դա-տողութեանց հակառակ բովանդակու-թիւն մ'ալ ունենայ :

Չեմք գիտեր թէ քիչ գիտամար տե-ղի ունեցած է վերոյիշեալ խարդախու-թիւնն. սակայն եթէ նոյն նախաբանն Մամուլի սկզբանց հակառակ խմբագրու-կը պարունակէր, ազատ էր, և ոչ ոք կարող էր կասկածել իւր այդ իրաւուն-քը. — հարատարակել մեր այն յօդուածն :

Իսկ մեր յօդուածոյն նախաբանն վերջնէ և տեղը քմահաճ յառաջաբան մը յաւելցնել կարող էր. — « Երբեք » :

Այս է մեր ընելիքն :

22 Նոյեմբեր 1872  
Կ. Պօլիս Արշակ

Սահմանադրական Հրահանգ բառաւոր անու-նով տետրակին հետ գաւառները զրկը-ուած և լրագրոյն նախորդ թուով հը-րատարակեալ վերջին Պատրիարքական շրջաբերականին օրինակին մէկ պարբե-րութեան մէջ տպագրական սխալ մի սպորդած լինելով արժան համարիմք նոյն պարբերութիւնը ամբողջ և ճշդիւ գը-նել այս անգամ :

« Եթէ գաւառագլուխ քաղաքի մէջ մէկ եկեղեցի կայ և մէկ թաղական խոր-հուրդ, անպատեհ է որ մի և նոյն ան-ձը թէ թաղական խորհրդոյ անդամ ըլ-լայ և թէ քաղաքական ժողովոյ կամ Ուսումնական և Տնտեսական խորհրդոյ անդամ : Իսկ եթէ մէկէն աւելի թաղ կայ և թաղական խորհուրդներ, այն ա-տեն եթէ քաղաքական ժողովոյ և կամ Ուսումնական ու Տնտեսական խորհրդ-ոյ մէջ ալ մի և նոյն անձինքը գտնը-ուին, այնպիսի անպատեհ չի համարուիր » :

Երդնայի կառավարիչ Շէֆիդ պէ-յին՝ Բումէլի Պէյլէրպէյի աստիճան արուեստաւ :

— Աթէնքի Օսմանեան նորընտիր դե-սպան Լատապէյ՝ որոյ Աթէնք հասած լինելն արդէն ծանուցած եմք. — իւր վը-կայագրերն Գէորգ թագաւորին մատու-ցեր է ի ներկայութեան արտաքին գոր-ծոց պաշտօնէին :

— Պարսից Շահն հաստատ որոշած է ուղևորիլ Եւրոպա. բայց նախ մայրա-քաղաքս պիտի գայ, և ապա եւրոպա-կան ուրիշ մայրաքաղաքներն երթայ : Կրօնականաց դասը տակաւին կ'ընեն համագել զՇահը որ ետ կենայ այս ուղևո-րութենէն, և կ'երթան, որ՝ փոխանակ Եւրոպա ուղևորելու՝ Հիճազ ուխտի եր-թայ : Չկարծուիր, որ այս ջանքերն ու խրատները կարենան յաղթել Շահին աղատամտութեան :

— Երկայտաւն վիշենայի Արուես-տահանգէնը զրկուելիք կարասեաց հա-մար յանձնաժողով մի կազմուեր է, ս-րոյ առաջին նախագահն է Խալիլ Երէյ որդի և դահաժառանգ Մէհմէտ Թէյ-ֆիդ փաշա, և երկրորդ նախագահ՝ ար-տաքին գործոց պաշտօնեայ Նուսրի փաշա :

— Ռուսական շոգենաւուց ընկերու-թիւնը կառավարութեան վաճառեր է, իւր Օլկա անուն ամենէն մեծ և որին-թաց շոգենաւն, 300 հազար ռուպլի :

— Պաշտօնէից ժողովոյ անդամ Րիշա փաշա քանի մ'օրէ հետէ հիւանդ է : Անցեալ շաբաթ օրը մեւաւ Նորին վե-մութեան 22 տարեկան մէկ օրիորդը՝ որ ժամանակէ մի հետէ անկողնոյ կ'ծառա-յէր :

— Կրօնի, թէ մայրաքաղաքիս մէջ նոր դրամատուն մ'ալ պիտի հաստա-տի Եղիպատական Պանքա անունով և եր-կու միլիոն լիրա դրամադրիով :

— Մայրաքաղաքիս գաղղիական հիւ-պատասարանը ասկէց յառաջ հրաւեր կարգաց Պօլիս գտնուող գաղղիական հը-պատակաց, որ իւրեանց անունը նշանա-կել տան հիւպատոսարանին : Յիշեալ պաշտօնատունը նկատելով որ շատերը հեռի կ'ենան այլ և այլ կարծեաց եր-թալով, երկրորդ անգամ կ'հրաւիրէ, ծանուցանելով թէ նպատակն ուրիշ բան չէ այլ բարձր Գաղղիոյ մէջ սկսուած անձ-նագրութեան վրայ յաւելուէ :

— Պօլսոյ քաղաքապետութիւնը 100ին 6 տոկոսով 130 հազար լիրա փոխ պիտի առնու Ղալաթիոյ սեղանաւորներէն :

— Ռուսիկանութիւնն իմանալով, որ ժամանակէ մի հետէ մայրաքաղաքիս մէջ տուններէ այլ և այլ գողութիւններ կ'ըլլան, — խողարկութիւններ կ'ընէր դո-ղերը գտնելու համար : Ահա այս ան-գամ ձեռք անցեր են ամենքն ալ. 13 հոգիէ բաղկացեալ ընկերութիւն մ'է եղեր :

— Կրեմէն Պատրիքթ տաճիկ լրա-գրոյն գրուածին նայելով տեղ տեղ յու-նական լեզուաւ գանդատանաց գրեր փակցուած կտեսնուին, և տեղական կա-ռավարութիւնը չկրնար գտնել նոյա հե-ղինակները :

Դարձեալ յիշեալ կղզիէն դրուած է,

թէ Բամաղանի մէջ գիշեր մի երկու զին-ուորք մալթայի մի գինետունը բռնու-թեամբ բանալ տալ ուղեր են, և մալ-թացին նկատելով որ կրօնական, երեք չարաչար վիրաւորեր է անոնցմէ մէկն : Տեղական կառավարութիւնը անմիջա-պէս բռներ բանտարկեր է զմալթացին, անգղիական հիւպատոսը կ'ահաճանէ ե-ղեր օր իրեն յանձնուի, և այս խնդրոյն համար յատկապէս հեռագիր ուղղուեր է Բ. Գուռը :

— Հալէպի Բուսումաթի նախորդ վե-րատեսուչ Րիֆաթ պէյ կարնոյ կուսա-կալութեան գործակալ (գափու-քէթ-խիւտասը) անուանեցաւ :

— Իտալիոյ թագաւորին որդին ա-մուսնոյն հետ մօտերս Եղիպատոս պիտի երթայ :

— Անցեալ շաբաթ օրը ժամը 2 ու կէսին ատենները Սուլթան Մէհմէտ Պօ-յաճի-գափուսը ըստած տեղը Նալպանտ խանի վարի յարկէն հրդեհ պատահելով, շուտով առաջն առնուեցաւ, բայց վե-րի յարկը գանուող 5-6 հոգի չկրնարով ինքզինքնին վար նետել աղատել ողջա-կէզ եղան բոցերն մէջ :

— Կարնոյ կուսակալութեան դաւա-ռական լրագրէն կիմանամք, թէ վե-մալիայ կուսակալն պէտք եղած միջոց-ներն ի գործ կ'դնէ Կարնոյ մէջ շաբաթի գործարան մի հաստատուելու համար : Յիշ-եալ լրագրին աներկմիտ է թէ այս հաս-տատութենէն մեծ արդիւնք յառաջ պի-տի գայ, քանի որ նոյն կողմերը բան-ջար և շոգեամ խիստ շատ են և մէկ հատը մինչև 2 օխանոց շոգեամ տն-նուած է, և քանի որ ասոնք են շաբա-րին գլխաւոր աղբիւրները :

Այսպիսի արդիւնաւոր հաստատու-թեանց համար ոչ միայն կուսակալն այլ և մասնաւոր անձինք ընկերանալով փոյթ տանելու են : Տաճկաստանի մէջ շահու և հարստութեան աղբիւրք շատ են, բայց աշխատութիւն պէտք է : Ուրիշ աղբիւր աշխատութեամբ և յարատեու-թեամբ անբեր երկիրներու մէջ մինչև իսկ ապառաժներէ շահ կ'հանեն իրենց :

— Կայսերական պալատան նախկին գլխաւոր սենեկապետ Նէվրէս փաշա՝ որ Գերմանիոյ հանքային ջուրերն երթալու համար մայրաքաղաքէն մեկնեցաւ, վի-շենա հասեր է :

Ամերիկայի Պօլթըն քաղաքին մէջ պատահած մեծ հրդեհին պատճառաւ Պօլթընի մէջ գտնուող ապահովագրա-կան ընկերութիւնք՝ 620 հազար, և Անգ-լիոյ ապահովագրական ընկերութիւնք՝ 930 հազար լիրա պիտի վճարեն :

— Նաբոլի մէջ ահագին փոթորիկ մի ելեր է : Հեռագիրն այսչափ տեղե-կութիւն քուած է առ այժմ :

— Հալիւ եղած է, թէ 64 կառա-վարութեանց հաստատութենէն մինչեւ ցարդ 2342 հոգի թագաւորած կամ իշ-խանութեան գլուխ անցած են. և թէ ասոնցմէ 299 ը՝ իշխանութենէ ձգուեր, 64 ը՝ ինքնին հրաժարեր ու առանձնա-ցեր, 27 ը՝ ինքզինքնին սպաններ, 44 ը՝ խելքերնին կորուսեր, 103 ը՝ պատերազ-մի մէջ մեռեր, 123 ը՝ պատերազմի ժա-մանակ զերի գնացեր, 25 ը՝ տանջանայ

տակ մեռեր, և այլք թունաւորուեր, և հարկւրաւորք դատաւանաւ մահուան դատապարտուեր են:

Օգոստոսիան Սուլթանը Աւստրիոյ դիւանոր պաշտօնէին առաջին աստիճանի օսմանից տկանակուռ պատուանշան ընծայած լինելով, պաշտօնէին կողմանէ շնորհակալեաց ուղերձ մի զըկուեր է նորին վեհափառութեան:

— Վիեննայի օսմանեան նորընտիր դեռսպան Արիֆի պէյ վկայագրերն Աւստրիոյ կայսեր ներկայացուցած ատենը, կայսրը սիրալիր յարգանք ընդունել է զինքը և գովեստիւք յիշատակել է օսմանեան կառավարութեան յառաջդիմական ձեռնարկութիւնները:

— Կայսերական զօրքը Գարատաղի սահմանները ամրութեանց շինութեան կղբաղին, Բողոքօրիչաի տաճիկք զէն ի ձեռնին կապանքն դիմադրել գարատաղացոց յարձակմանց, և գարատաղքիք ալ սպառազինեալ կազմ ու պատրաստ են, բայց երկու կողմանէ ալ յարձակման տեղի տալ չեն ուզեր եղեր:

— Երկու օր յառաջ երեկոյեան Ժամը 12 ին ատենները ոստիկան մի դաշտնը ձեռքը երկու կողմը շարժելով Ղալաթիոյ ոստիկանութեան պաշտօնատանէն դուրս ելեր է, և ասոր ետեւէն 10 ի չափ ուրիշ ոստիկանք սկսեր են վազել. առաջինը յանկարծ առջեւ տեսնելով խրամ մի՝ որ հանրակառաց ճանապարհի շինութեան պատճառաւ բացուած էր, դէպ ի ետ կդառնայ, և ահա այն ատեն հասարակաց աղմուկն ու շփոթութիւնը մեծ կըլլայ, և ծերունի մարդ մը կիցնայ կրկրաւորի չորաչար:

Այս եղելութեան պատճառն հարցուելով՝ պատասխան առնուեր է թէ յիշեալ ոստիկանը գինով է և իբր թէ զբօսելու ելած է:

— Անցեալները իզմիտի կողմերը երեւան ելած աւաղակացիմէկ քանին արգէն բռնուած էին. այս անգամ անոնց Գասապ Արօթիօլ անուն գլխաւորն ալ բռններուր և մայրաքաղաքիս ոստիկանութեան բանտը զըկուեր է:

— Սերվիոյ իշխանը Ռուսիոյ կայսեր եղբայր Կոստանդին արշիդքսին օրվորդին հետ պիտի նշանուի:

— Յունաստանի թագաւորին հօրեղբայրն հանդերձ ընտանեօքն Աթէնք հասեր է, և ձմեռը հոն պիտի անցունէ:

Այս առաւօտ իսպիւլտարի 13 թիւ շողանաւուն մէջ գտնուողները մեծապէս յուզեցան: Հրէայ պատուաւոր սեղանաւոր մի յանկարծ սկսաւ բարձրաձայն բողբ բառնալ տաճկի մի համար՝ իւր որդւոյն պատուոյն գէմ վարուիլն տեսած ըլլալով: Քանի մի տաճիկներ իրաւունք տուին հրէին, իսկ այլք յարձակեցան հրէին վրայ և սկսան հորուածել. խեղճը չարաչար պիտի գանալի՞ր, եթէ մարդասէր անձինք չմիջամտին: Շողանաւն կամուրջին հասնելէն յետոյ հրէայն կապանքն ոստիկանութեան մատնել իւր որդւոյն պատուոյն գէմ վարուող տաճիկն:

ՀՐԱՊԱՐԱՆ ՊՕԼՍՈՅ

|                             | դր.  | փ.  |
|-----------------------------|------|-----|
| Գանձողիտէ . . . . .         | 59   | 24  |
| Թրամվայի բաժնետոմս . . .    | 1327 | 20  |
| 65 ի փոխառութիւն . . .      | Փր.  | 368 |
| 63 ի . . . . .              |      | 361 |
| 69 ի . . . . .              |      | 319 |
| Բումէլ երկաթուղւոյ բաժ. . . | 183  | 25  |

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆԻՔ

ՖԻՆԱՆՍԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Ուշաւ Լուսն Գրէյ Իւն Կէ

Յիշեալ գրատունը Լոնտոնայի, Վիեննայի, Գերմանիոյ գործարանաց հետ յարաբերութեան մոտեւ սկսաւ, մասնաւորապէս կազանդի պատրաստութեանց համար:

Գիտնալ պէտք է իսկ թէ սոյն գրատունը բացուելէն ի վեր Հայ գրավաճառաց մրցումը սաստկացաւ և գրեանց գիները 0-0 ին 40 իջաւ, բայց ի երուսաղիմատան, Վիեննայի, Տէտէեան, Վիեննայի մամուլներուն արտադրած գրքերէն որոց բուն գներն իսկ տարբերութիւն մը ունեցան Հայ գրավաճառաց քով:

Հասարակութեան մեծ ծառայութիւն մը ըրած կըլլային մեծ հեղինակները և թարգմանիչները եթէ սոյն գրատանը հետ ուղղակի բանակցութեան մոտեւին ինչպէս քանին իրենց ներկայութեամբը պատուած են զայն:

Յանձնարարութեանց մասին գալով՝ երկիւղ չիկայ, ոչ անձնականապէս. վասն զի վաճառականական գործառնութեանցս 18 տարիները և երաշխաւորեալ թղթեր զանի կապահովեն, ոչ ալ գրատունէս. քանզի (սիւրբօրոյն) տակ է:

Յիշեալ

Պօլիս Պաղէ-Գալու մաքսատան քովերը 44 թիւ Մաղազան ամեն տեսակ արմոխք, լուրիս սիսեռն, և այլն, չափաւոր գնով կ'աւանդեն:

Յարէթեան և Բերտահճեան, երկու աղգայինք ընկերութեամբ բացած են այս նոր Մաղազան, յուսալով որ մասնաւորապէս մեր աղգայինք կ'յաճախեն և գնոց չափաւորութեան կողմանէ մեծապէս գոհ կըլլան:

Խոթանջօլտա Էմթաա կէօմրիլիւ քարշուսինտէ Ն. 47 իլէ միւրաքամ մաղաղունըն իւթ քաթընտա, թիւրքճէ, ֆըրանսիզճա, թալեանճա վէ Էրմէնիճէ լիսանլէրտէն Էք տիկէրինէ թէրճիւմէլէրին վէ մէղքիւր լիսանլէրտէն կէրէք տէֆթէրճէ վէ կէրէք հէր նէվի Էվրաքըն հիւսնի սուրէթլէ վէ կայէթ Էհվէն ֆիթթլէ թանդիւմ վէ թահրիլ օլունմաքտա պուլունտուղու պէյան օլունտուր:

Ամերիկեան տիշ թալիսլէրինտէն օլուպ էիկիլմի սէնէտէն պէրու Տէրի սաաաթթտէ քէսպի շէրֆ Էյլէյէն Ս. Խաչատուրեան վէ Կ. Ստեփանեան նամ տօթթօրլար աղտը շիրքէթ իլլէյուպ, պուստան պէյլէ Պահճէ-գալուսընտա Պօղազաճընըն գարշտընտա նումէրօ 3 մաղաղատա տիշճէ օլան հէր կէօնա ամէլիթթլարը իճրա իլլէմէքտէ տիլլէր:

Վէ Ս. Խաչատուրեան սաղը կիւնլէրի սաաթթպէլէտէք Գատը-քէյտէ միւսիւ ֆօլուն Էճալսանլէսինտէ վէ փաղար կիւնլէրի իւսիլուտարտա Սէլամիք ճատտէսի քէնտի խանէսինտէ, վէ Կ. Ստեփանեան տալիս փաղար կիւնլէրի Էէնի-գալու Էօլտա Լանկա ճատտէսի նումէրօ 16 քէնտի խանէսինտէ սաաթթ Էէտլէտէք պուլունտուր օլտըղլարըն բաղպլթու միւթլէրիլէրինէ խասթթլէն իլան խէրլէր:

Մեծ նոր խանի վերի դուռը թիւ 3 սենեակը գաղղիարէն ու տաճիկերէն լեղուաց և տոմարակալութեան դասախօսութիւն կըլլայ երեքշաբթի, հինգշաբթի և չարաթ օրերը:

Գասատուն այցելութեամբ ալ դասախօսութեան կերթայ:

16

ԳՈՒՄԱՆՏԱՐԻԱ

Կիպրոսի այս ազնիւ և սընընդարար գինին, որ մարմինն ու արիւնը զօրացունելու համար մեծ օգուտներ ունի, — չափաւոր գնով կ'աւանդուի Կ. Պօլիս Թահմիսփուլոց թիւ 56:

ՏԻՒԹՃԱՆ ՕՐԱՑՈՒՅԾ

1873

ՏԱՐԻՈՅ

ՅՕՐԻՆԱՒ, Ի ՄԱՐՈՒԳԷ ՏՊԱԴԲԶԷ

ՅՈՎՍԵՓԵԱՆ

Այս Օրացուցիս միւս օրացոյցներէն տարբերութիւնը սա է որ, կը պարունակէ Յունաց եկեղեցական արարողութիւնները, Լուսնոյ ամիս մէկ քառօրէին ժամն ու բազէն ցուցնելէն ի վատ նոյն ատենին պատահած կենդանակերպներուն անուններն ու աստիճաններն ալ յիշուած են, ինչպէս նաև խաւարումներուն մանրամասն տեղեկութիւնները: Ամեն ուշագրութիւն ի գործ դրուած է խորշիլ այնպիսի վրիպակներէ, որոնց մէջ յաճախ ինկած են ուրիշ օրացոյցներուն հեղինակները և քիչ ու շատ վիճաբանութեանց տեղի տուած են:

Կը ծախուի ամէն գրավաճառաց քով. բայց կեդրոնատեղին է Մէրճան գրավաճառ Ս. Պաղտատար աղայի խանութը:

ՊԱՅՄԱՆՔ ՓՈՒՆԶԻ

1. Փաւնը ԶՈՐԵՇԱՐԹԻ և ՇԱՐԱՔ օրերը կը հրատարակուի:
2. Տարեկան բաժանորդագրին է միայն չորս արծաթ մէճիւմ կանխիկ վճարել թէ մայրսրաղքիս և իւր արուարձանաց և թէ գաւառաց համար:
3. Վեց և երեք ամաց համար ալ բաժանորդ կընդունուի:
4. Տեղական ու գաւառական թղթատարութեան ծախքը խաղաղութիւնը պիտի վճարէ:
5. Համար 40 փարպէ և կգտնուի ամեն Հայ գրավաճառաց խանութները և ձեռքէ ծախողներու քով:
6. Ծանուցման տօղը 40 փարպէ մէկ անգամի համար: Աւելի աժան կըլլայ աւելի անգամներու համար:
7. Խմբագրութեան վերաբերեալ որ և է գրի ուղղել տու Տնօրէն Տէր Հ. Ս. Աւանտեան, Կ. Պօլիս Քիւրքճի խան վարի յարի թիւ 26:

ՏՆՕՐԻՆ ՆԻ ՏԷՐ

Հ. Ս. ԱՆԱՃԱՃԵԱՆ

ՏՊԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎՍԵՓ ԳԱՎԱՅԱՆ  
Կ. Պօլիս Քիւրքճի խան քարի յարի թիւ 26: